

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Dramatik i udvalg

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Dramatik i udvalg", i Heiberg, Johan Ludvig: *Dramatik i udvalg*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 593. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibergjl04val-shoot-idm140721242056496.pdf>
(tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Dramatik i udvalg

Patroner: herrer og beskyttere. - *Carl Friedrich Reiser*: se n.t.s. 11. - *Stadts-Chirurgus*: (ty.-lat.) by-kirurg. - *Stands-Personer*: fornemme folk. - *Residentzen*: residensbyen (hvor regeringen og regenten residerer). - *nedrige Stand*: jævne folk, »menigmand«. - *Grønskoldninger tiltrods*: uden at tage mig af (kritik fra) umodne drengemåse, hentyder til en formulering i Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. xxiii. - *Glorie*: ære. - *fyrgerlige Ildebrands Historie*: pga. Reisers ufuldkomne danskundskaber blev hans værk faktisk udgivet (og kendt og latterliggjort) under titlen »Historisk Beskrivelse over den mærkværdige og meget fyrgerlige [!] store Ildebrand 1728« (jf. n.t.s. 11). - *Forglemte Pastor Schreiber Hat og Stok*: hentydning til Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 22f., stokken er Heibergs tilsætning; Mathias S. fra 1712 præst ved Skt. Petri (tyske) Kirke i Kbh.- *tysk Soldat (...) brændte nok*: hentydning til Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 15f. - *Asen*: æsel, »bæst«. - *med Brag (...) begig en bock*: hentydning til Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 38f. og 35. *Blasen*: hus på hjørnet af Gammeltorv og Nørregade i Kbh.; *begig*: begik, citatet er valgt til latterliggørelse af Reisers usikre og udtaleafhængige retskrivning; på 594 det anf. st. (Reiser 1784, s. 35) o.a. st. hos Reiser staves faktisk »begig«. *brandt-Mayoren*: se foreg. n.; *bock*: buk, dumhed, fadæse. - *Frue-Taarn*: tårnet på Vor Frue Kirke, domkirken i Kbh. - *Frue-Taarn (...) saae dingle*: hentydning til Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 45. - *gav tre (...) Kommenskringle*: hentydning til Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 59 el. 69. - *Skilling*: møntenhed af ringe værdi, 1/96 rigsdaler, ca. 10 øre i 1990'er-værdi. - *Kommenskringle*: bagværk besat med kommenfrø, alm. i det 18. og 19. årh. - *Blandt (...) Plads*: en fuldstændig urealistisk selvoverturering, et fremtrædende træk i Reisers personlighed (jf. n.t.s. 11) - *Det ny Jerusalem*: evigheden, Joh. Åb. 21,9ff. - *Geneighed*: tilbøjelighed, germanismen er typisk for Reisers sprog (jf. n.t.s. 11). - *alskens Spotterie*: se n.t.s. 11; Reisers posthume selvbiografi bærer titlen *Liv, Levned- og Forfølgelseshistorie*. - *Kingos gyldne Psalme*: Thomas K.s (1634-1703) salmedigtning er betydningsfuld og omfattende; g. har generelt den billedlige betydning: herlig, glimrende; her sigtes dog nok specifikt til salmen til første påskedag fra »Vinter-parten« (1689): »Som dend Gyldne Sool frembryder« (Kingo, *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen, Danske Klassikere, DSL, 1995, s. 384). - *mødig*: træet. - *Abraham (...) Har sagt*: Luk. 16,25. - *Fortunas Hjul stod (...) fast*: F. (lat.:) lykke, skæbne; ofte personificeret i kvindeskikkelse; denne antikke lykkeel. skæbnegudinde afbildedes i middelalder og renæssance sammen med et hjul (som sit attribut) el. anbragt i centrum for et hjul (som hun drejer); dette hjul symboliserer da lykkens omskiftelighed, så at den, for hvem det stod fast, har haft stabile (gode) kår. - *Gedenke, Sohn (...) Leben hast*: (ty.:) Husk på, min søn, at du har fået dit gode allerede, medens du levede, Luk. 16,25, citeres således (på tysk) i Reisers værk (se n.t.s. 11), 1784, s. 97. - *herneden*: her på jorden, i jordelivet, Reiser var kendt for sin naive religiøsitet.